

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้กำเนิดขึ้นมามากกว่า ๒๕๐๐ ปี บริเวณดินแดนชมพูทวีป ซึ่งในปัจจุบัน คือ ประเทศอินเดีย และประเทศเนปาล ที่ถือว่าเป็นต้นกำเนิดพระพุทธศาสนาและได้แผ่ขยายไปทั่วทุกสารทิศทั่วโลก สำหรับประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและได้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จนทำให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ อันเกิดจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น^๑ ซึ่งก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ทรงได้ประทานปัจฉิมโอวาทแก่พระอรหันตสาวกทั้งหลาย ซึ่งเป็นพระวจา ครั้งสุดท้ายว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนพวกท่านให้รู้ ว่าสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในโลกมีความเสื่อมสลายเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำหน้าที่อันเป็นประโยชน์แก่ตน และคนอื่นให้สำเร็จบริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด”^๒

ความไม่ประมาทในความหมายของพระพุทธองค์มีอย่าง ๔ คือ (๑) ไม่ประมาทในชีวิต ชีวิตย่อมเป็นที่รักต้องรักษากาย ใจให้ปลอดจากโรคภัย (๒) ไม่ประมาทในวัยคนเราไม่ว่าอยู่ในวัยใดก็มีสิทธิ์ตายด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้นไม่ควรประมาทว่าตนยังเด็กอยู่ ยังหนุ่มยังสาว (๓) ไม่ประมาทในหน้าที่ต้องทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด (๔) ไม่ประมาทในการประกอบคุณงามความดี พึงระลึกเสมอว่าทำดี ย่อมได้ดี ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่พระอานนทว่า “อานนทธรรมก็ดีวินัยก็ดีที่เราได้แสดงไว้และบัญญัติไว้ด้วยดี จักเป็นพระศาสดาของพวกเธอสืบแทนเราตถาคต เมื่อเราล่วงไปแล้ว”^๓

พระโอวาทครั้งสุดท้ายที่กล่าวมาเป็นเครื่องเตือนสติของชาวพุทธได้เป็นอย่างดี จึงจะทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองในประเทศไทยและพระมหากษัตริย์ไทย

^๑ดูรายละเอียดใน พระมหานรินทร์ ธีรบุญ (ปัญญาธิรสกุล), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๒.

^๒ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๘/๑๖๖.

^๓ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

ทุกพระองค์ก็ทรงนับถือพระพุทธศาสนาและทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามาโดยตลอด อีกทั้งยังทรงนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการปกครองประชาราษฎร์ที่เริ่มจากสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงนับถือพุทธศาสนาและทรงปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด เมื่อครั้งที่พระองค์จะทรงให้สร้างแท่นมั่งคั่งศิลาอาสน์สำหรับเป็นที่ประทับนั่งของพระองค์ เมื่อถึงวันพระหรือวันอุโบสถศีล พระองค์ก็จะนิมนต์พระจากนครศรีธรรมราช “ให้มาอบรมสั่งสอนชาวสุโขทัย จึงทำให้การรักษาศีลเกิดขึ้นในวันพระรักษาศีล ๘ หรืออุโบสถศีล และก็เกิดเป็นประเพณีการฟังธรรมตลอดมาในทุกวันอุโบสถด้วย ดังนั้นการรักษาศีลอุโบสถศีลก็ได้กระทำสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน”

การรักษาศีลอุโบสถศีลนั้นแม้จะมีปรากฏมานาน แต่กระนั้นก็มีประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รู้จักสมาทานศีลหรือให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรักษาศีลอุโบสถศีลมากนัก และผู้ที่มารักษาศีลอุโบสถศีลล้วนแต่เป็นคนแก่หรือคนวัยเกษียณแล้ว ส่วนคนหนุ่มคนสาวคนวัยทำงานก็จะไม่สนใจไม่ให้ความสำคัญ อาจจะเป็นเพราะว่ายังไม่ถึงเวลายังไม่จำเป็นจึงใช้เวลาส่วนใหญ่สนุกสนานไปกับเรื่องกิน เที่ยว เสพ สนองความต้องการของกิเลสตัวเองจนไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาศีลอุโบสถศีล

ดังที่เจ้าชายสิทธัตถะก่อนที่พระองค์จะทรงมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ก็ได้บำเพ็ญบารมีมานับภพ นับชาติไม่ถ้วน กล่าวคือ สมัยเมื่อเกิดเป็นพระมหาชนก ในส่วนชาติที่สองในจำนวนสิบชาตินี้ก็ขึ้นได้ว่าเป็นวันอุโบสถ ก็บ้วนปากด้วยน้ำเค็มสมาทานโดยอธิฐานอุโบสถศีลในขณะที่ลอยคออยู่ในทะเล อาณิสสบุญบารมีของมหาชนกได้ทำไว้ ร้อนถึงนางเมขลาซึ่งกล่าวว่าเป็นผู้รักษาสุมุทรวินิจฉัยวันเรือแตกนั้นนางเมขลากำลังไปประชุมอยู่กับเทพบุตรนางฟ้า จวบจนถึงวันที่ ๘ จึงกลับมาได้เห็นมหาชนกทรงว่ายน้ำอยู่ จึงช่วยพาขึ้นจากสมุทรมาไว้ในอุทยานของพระเจ้าโปลชนก แล้วก็กลับไปที่อยู่ พระมหาชนก ก็นอนหลับอยู่ในสวน ต่อมา พระมหาชนกก็ได้ครองราชสมบัติในเมืองมิถิลาจนถึงเสด็จออกบวช การบำเพ็ญศีลบารมีก็มีปรากฏอยู่ทุกๆ ชาติในทศชาติชาดกของพระโพธิสัตว์แต่ที่มีลักษณะโดดเด่นมากในชาดกเรื่องอุทริทัตชาดก^๖ (อันเป็นการบำเพ็ญในระดับอุปปารมี) ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญศีลบารมีอย่างยิ่งยวด และศีลเป็นหลักความประพฤติทางกาย วาจา และการเลี้ยงชีพสุจริตโดยมีเจตนาเป็นเครื่องประพฤติดังคვენจากทุจริต เพื่อบรมจิตใจให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรมทั้งหลาย

^๕ดูรายละเอียดในปรีชา ช่างขวัญยืน, พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๑.

^๖บุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๖๘๑/๑๖๓.

^๗บุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๗๘๔/๓๐๕.

การฝึกอบรมตนในทางที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกายกับใจ ศิลเมื่อประพุดตรงตามหลักการสภาพจิตใจจะเป็นอิสระจากตัณหาคุณธรรมที่มีฐานมา

อย่างไรก็ตาม ศิลนั้นเปรียบเสมือนอาการอันประเสริฐ ผู้มีศิลปวิสุทธิ จึงเหมือนกับได้สวมเสื้อผ้าเครื่องประดับอันงดงามหาที่ติมิได้ ส่วนผู้ที่มีศิลอยู่บ้าง แต่ยังคงพร้อยไม่สมบูรณ์ก็เปรียบได้กับที่มีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายอันไม่สวยงาม ขาดตกบกพร่อง เสรำหมองไปบ้าง ถดถอยกันลงมาถึงชนิดมีรอยปะมีรอยซ่อมเย็บซุน หรือขาดกระรุ่งกระริ่ง แต่ผู้ไม่มีศิลอยู่เลยแม้เพียงข้อเดียวก็ไม่ผิดอะไรกับคนเปลือยกาย^๖ แต่การรักษาศิล ๘ หรืออุโบสถศิล^๗ เป็นการยกระดับของจิตใจ เพื่อเพิ่มความบริสุทธิ์ต่อการประพุด พรหมจรรย์ซึ่งจะส่งผลต่อการทำสมาธิขั้นสูงให้ได้ผลดียิ่งขึ้นอันเป็นเส้นทางลัดสู่มรรคผลนิพพาน

ดังนั้นผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องหลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศิลที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลัก เพื่อเป็นการส่งเสริมการประพุดปฏิบัติธรรมในวันอุโบสถศิลของอุบาสกอุบาสิกาให้เป็นแบบอย่างที่ถูกต้องถึงมตังคมปัจจุบันต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาอุโบสถศิลที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศิลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศิลของอุบาสกอุบาสิกาในสังคมปัจจุบัน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ การรักษาอุโบสถศิลที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ หลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศิลในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีอย่างไร

^๖ม.ม. (ไทย)๑๓/๗/๕.

^๗พระสมปอง สิริธโร, การศึกษาวิเคราะห์ศิลปกรรมในอุทิศชาดก, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก.

๑.๓.๓ การนำหลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาไปใช้ในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้มีศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับการวิจัย และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

๑.๔.๑ **อุโบสถศีล** หมายถึง การรักษาศีล ๘ ของอุบาสกอุบาสิกาในวันพระ คือ ขึ้น และแรม ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ (แรม ๑๔ ค่ำในเดือนขาด)

๑.๔.๒ **หลักธรรมเกื้อหนุน** หมายถึง หลักธรรมที่ช่วยเกื้อหนุนให้การรักษาศีลมีประสิทธิผลในการรักษาอุโบสถศีล ได้แก่ การสวดมนต์และแผ่เมตตา การปฏิบัติกรรมฐาน การควบคุมกิริยาบท ๔ การฟังธรรมและสนทนาธรรม และการดำเนินชีวิต

๑.๔.๓ **อุบาสกอุบาสิกา** ในที่นี้หมายถึง อุบาสกอุบาสิกาที่เข้ารักษาอุโบสถศีลในจังหวัดนครราชสีมา

๑.๔.๔ **สังคม** หมายถึง ชาวพุทธที่ปฏิบัติรักษาอุโบสถศีลในสังคมไทย

๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวเคราะห์การรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏใน พุทธศาสนาเถรวาท ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑.๕.๑ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)** ได้กล่าวถึงพระโพธิสัตว์สามารถรักษาศีลได้อย่างหมดจดงดงามทั้งที่ท่านเป็นเพียงคนธรรมดาสามัญ เป็นมานพผู้อ่อนเยาว์อยู่ในวัยเล่าเรียน ทั้งยังต้องตกอยู่ในภาวะบีบคั้น อันเนื่องมาจากคำสั่งสอนของผู้เป็นอาจารย์ แต่ท่านกลับเลือกที่จะทำในสิ่งที่สวนทางกับสังคมคนรอบข้างอย่างไม่หวั่นไหว ทั้งนี้เพราะท่านมีหิริ โอตตปปะ อยู่ในใจ จึงไม่ยอมให้สิ่งใดมาเป็นข้ออ้าง หรือเงื่อนไขให้กระทำความผิดได้โดยพระโพธิสัตว์มีพระทัยตั้งมั่นเด็ดเดี่ยวที่จะรักษาศีลยิ่งกว่าชีวิตของตนเอง พอถึงวันพระ (ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ และแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ)^๕

^๕พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), รู้หลักก่อน แล้วศึกษาให้ได้ผล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๗), หน้า ๕๒.

๑.๕.๒ พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม ว่าศีลธรรมในฐานะเป็นธรรมศาสตร์เพื่อจะตัดเสียซึ่งปัญหาแห่งสังคม ธรรมศาสตร์หรือ ธรรมศาสตร์ จึงเกิดเป็นชั้นศีลธรรมและชั้นปรมัตถธรรมขึ้นมา เป็นคู่อันหนึ่งจะตัดปัญหาทางสังคม อันหนึ่งจะตัดปัญหาในส่วนลึกของปัจเจกชน^{๑๑}

๑.๕.๓ พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช กล่าวไว้ในหนังสือประทีปส่องธรรม กล่าวถึงศีลอันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ไว้ว่า กล่าวคือ ก่อนการเจริญสติ สิ่งที่จะต้องและขาดไม่ได้ คือ การรักษาศีล เพราะศีลเป็นเครื่องกั้นไม่ให้ผู้ปฏิบัติตกไปสู่ความชั่ว หยาบคาย ทางกาย และวาจา และเป็นเครื่องนำความสงบร่มเย็นมาสู่จิตใจของผู้ปฏิบัติ อันเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป เมื่อผู้ปฏิบัติที่ไม่มีศีลแล้วข้ามขึ้นไปเจริญสมาธิและปัญญาจะมีโอกาสพลาดมาก^{๑๒}

๑.๕.๔ ทรงวิทย์ แก้วศรี ได้กล่าวไว้ในหนังสือเบญจศีลเบญจธรรม ว่า ดังนี้ คำว่า วิริตี แปลว่า การงดเว้น หรือเจตนาเป็นเครื่องงดเว้น หมายถึง เจตนา คือ ความตั้งใจ หรือจงใจ งดเว้นจากบาปจากกุศลคือจากบาปธรรม มีปาณาติบาต เป็นต้น และคำว่า เวรมณี มีความหมายเช่นเดียวกัน คือ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากบาปธรรม^{๑๓}

๑.๕.๕ พันเอกปิ่น มุกขนันต์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธศาสตร์ (ภาค ๑) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการรักษาศีลไว้ว่าการรักษาศีลนั้นโดยความหมายในการปฏิบัติเป็นการเว้นจากการกระทำที่ไม่ดี การฆ่ากันไม่ดี, การลักทรัพย์ไม่ดี, ความผิดต่อลูกเขามียเขาไม่ดี, การโกหกกันไม่ดี, การกินเหล้าเมายาทำให้เสียสติสัมปชัญญะไม่ดี, ดังนั้นการรักษาศีล คือ การงดเว้นจากการกระทำที่ไม่ดีเหล่านี้^{๑๔}

๑.๕.๖ แนน มหาวีรานนท์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือศีลวิสุทธิ, จิตวิสุทธิ, ทิณฐวิสุทธิ, กล่าวถึงศีลวิสุทธิไว้ คำว่า ศีลวิสุทธิ หมายถึง การรักษาศีลหรือพรตที่มีได้เจตนาจะรักษาศีลเพื่อต้องการบุญกุศล เพื่ออย่างอื่นอย่างใดทั้งสิ้น เพื่อความร่ำรวย เพื่อรูปสวย เพื่อไปเกิด

^{๑๑}พุทธทาส ภิกขุ, ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๘๕.

^{๑๒} พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช, ประทีปส่องธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๑), หน้า ๘๐.

^{๑๓} ทรงวิทย์ แก้วศรี, เบญจศีล เบญจธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๑๔.

^{๑๔} พันเอกปิ่น มุกขนันต์, พุทธศาสตร์ภาค ๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖๓.

บนสวรรค์ หรือ เพื่อได้อารมณ์ที่ตนปรารถนา การถือศีลไม่ได้เจตนาอย่างนี้ มิใช่ที่จะต้อง
การอานิสงส์ของศีล การรักษาศีลเพื่อไปนิพพานหรือเพื่อละกิเลส ต้องการจะพ้นทุกข์อย่างเดียว
เท่านั้น ต้องมีเจตนาอย่างนี้ในการรักษาศีล และอีกประการหนึ่งศีลวิสุทธินี้จะมีได้ต้องเกิดขึ้น
เพราะปัญญาเป็นเหตุผล คือ มีเหตุเกิดได้ ๒ อย่าง คือ เกิดด้วยปัญญา หรือเกิดด้วยกิเลสศีลที่จะ
วิสุทธิได้จะต้องเกิดขึ้นเพราะปัญญาเป็นเหตุจึงจะเป็นวิสุทธิได้^{๙๔}

๑.๕.๖ พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์
คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย” จากการศึกษาพบว่า ศีล คือการควบคุมความประพฤติป้องกัน
ไม่ให้ตกไปสู่ความชั่ว จิตใจสงบจากกิเลส เป็นสมาธิที่ส่งคุณค่าสนองปัญญาที่เกื้อกูลแก่
การกำจัดอวิชชา และมีความบริสุทธิ์ที่หลุดพ้น ศีลจึงเป็นหลักประเพณีที่ต่อเนื่อง ตามเหตุผล
ผล เป็นระบบจริยธรรม เพราะผู้ปฏิบัติจะประพฤติดีถูกต้องก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจในระบบ
และเหตุผลที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานอยู่ด้วยการปลูกฝังให้มีศีล ด้วยการเรียนรู้มีสภาพแวดล้อมทาง
สังคมที่ดี การสั่งสอนที่ถูกต้องนำหลักการมาประพฤติดีอย่างต่อเนื่องด้วยความไม่ประมาท รักษา
กาย วาจาให้เรียบร้อย เกื้อกูลในความเป็นอยู่ด้วยกันด้วยดี^{๙๕}

๑.๕.๗ พระประหยัด หงษ์นวล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คำสอนเรื่องพรหมจรรย์ใน
พระพุทธศาสนา” จากการศึกษาพบว่า พรหมจรรย์ คือ สวรรค์ พึงระวังไม่ให้สิ่งชั่วร้ายได้แก่
ความโลภ ความโกรธ ความหลง เข้ามาครอบงำจิตไม่สามารถควบคุมตนในการแสดงออก เพื่อ
ไม่ให้เบียดเบียนตนเองเบียดเบียนผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว และสังคม ไม่ให้เกิดผล
เสียและรู้จักปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามในคุณความดียิ่งขึ้น เมื่อความไม่ประมาทใช้เป็น
แผนปฏิบัติการที่สามารถสร้างครอบครัวไทยให้เป็นครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง มั่งคั่ง และเป็นสุข
เหมาะสมสำหรับการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น บรรลุเป้าหมายของพรหมจรรย์ในชีวิต
การครองเรือนระดับหนึ่ง และพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาได้^{๙๖}

^{๙๔}แนบ มหาวิธานนท์, ศีลวิสุทธิ จิตวิสุทธิ ทิณฺณวิสุทธิ, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน
จำกัดทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕-๒๖.

^{๙๕}พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม), “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย,”
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ก.

^{๙๖}พระประหยัด หงษ์นวล, “การศึกษาคำสอนเรื่องพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนา,”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาปรัชญา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐),
หน้า ก.

๑.๕.๕ นางสาวสุนทรี สุริยะรังสี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ หัตถบาทของคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ศึกษาเฉพาะกรณีอุบาสิกาสีขิณีย์ที่ได้รับเอตทัคคะจากการศึกษาพบว่า ศิลามีระเบียบความประพฤตินิสัยและที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกาย วาจา ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ ซึ่งมีลักษณะปิดกั้นการทำชั่ว และส่งเสริมความดี^{๑๓}

๑.๕.๑๐ พระวรเมศร์ จารุณโณ ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์ ศิลในคัมภีร์ลัณนาเรื่อง “อานิสงส์ศิลเส้นเดียว” พบว่า ศิลในคัมภีร์อานิสงส์ศิลเส้นเดียว มีความสอดคล้องกับศิลในพระไตรปิฎก ทั้งด้านความหมายลักษณะรส ปัจจุปปิณฐาน และอานิสงส์ คือ การสำรวม กาย วาจา ให้เรียบร้อยดีงาม ละเว้นจากสิ่งที่เป็นอกุศลทั้งปวง ทรงไว้ซึ่งกุศลธรรม ย่อมก่อให้เกิดความปิติ เบิกบานใจ มีปัจจุปปิณฐาน คือ ความสะอาดทางกาย ทางวาจา และทางใจ และมีหิริ (ความละอายแก่ใจ) โอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป) เป็นปทัฏฐานเหมือนกันแต่ในคัมภีร์อานิสงส์ศิลเส้นเดียว มุ่งเน้นเรื่องศิลของคฤหัสถ์อันได้แก่ ศิล ๕ และศิล ๘ อีกทั้งการรักษาศิลในคัมภีร์อานิสงส์ศิลเส้นเดียวนั้นเป็นการรักษาศิล ๕^{๑๔}

สรุปได้ว่าการศึกษานี้และการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าหลักธรรมสำคัญที่ทำให้บุคคลละเว้นจากความชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ มีความสำรวมกาย วาจา และใจ ดำรงตนอยู่ในกรอบของผู้มีศีลธรรมอย่างน้อยศิล ๕ ได้อย่างมั่นคงอันจะส่งผลให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข อานิสงส์ของศิล คือ การสำรวม กาย วาจา ให้เรียบร้อยดีงาม ละเว้นจากสิ่งที่เป็นอกุศลทั้งปวง เพราะศิลจะสามารถช่วยควบคุมความประพฤติป้องกันไม่ให้ตกไปสู่ความชั่ว ทำให้จิตใจสงบจากกิเลส เป็นสมาธิ มีปัญญาที่เกื้อกูลแก่การกำจัดอวิชชา และมีความบริสุทธิ์ที่หลุดพ้นตามหลักของพระพุทธศาสนาได้

๑.๖ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

^{๑๓}นางสาวสุนทรี สุริยะรังสี, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ หัตถบาทของคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีอุบาสิกาสีขิณีย์ที่ได้รับเอตทัคคะ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ก.

^{๑๔}พระวรเมศร์ จารุณโณ, วิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์ศิลในคัมภีร์ลัณนาเรื่อง “อานิสงส์ศิลเส้นเดียว”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ก.

๑.๖.๑ ขอบเขตด้านเนื้อ มุ่งศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ คือ การรักษาอุโบสถศีลที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท และวิเคราะห์หลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาไปใช้ในสังคมปัจจุบัน

๑.๖.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๕ อรรถกถา หนังสือเอกสาร และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๗.๒ ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา และงานเขียนทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตำรา หนังสือ บทความ ตลอดจนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

๑.๗.๓ สัมภาษณ์อุบาสกอุบาสิกา จำนวน ๒๐ ท่าน และเจ้าอาวาสวัดที่มีการรักษาอุโบสถศีล จำนวน ๕ รูป

๑.๗.๔ จัดลำดับข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๗.๕ วิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๑.๗.๖ เสนอผลงานวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบและเข้าใจอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบและเข้าใจหลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๓ ทำให้ทราบและเข้าใจแนวทางการนำหลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาไปใช้ในสังคมปัจจุบัน